

Epidemia care a schimbat istoria poporului evreu

De obicei se învață că exilul de aproape două mii de ani a început după distrugerea celui de al Doilea Templu, în anul 70 e.n. Dar adevărul istoric este că părăsirea în masă a țării natale și desființarea comunității evreiești din Iudeea a început cu circa 65 de ani mai târziu.

Voi începe cu o scurtă descriere a situației politice din primul secol al erei noastre. Dinastia Hașmoneilor, cunoscută nouă prin intermediul istoriei sărbătorii de Hanuca, s-a încheiat la 20 de ani după cucerirea Ierusalimului de către romani, în anul 63 î.e.n. În anul 43 î.e.n. a fost adus pe tron Hordus (Irod). Acest rege foarte obedient față de romani și nemilos față de supuși a murit în anul 4 î.e.n. Împăratul Augustus a hotărât să respecte testamentul prin care Irod a împărțit regatul între cei trei fii și fiica sa. În anul 6 e.n. Augustus a hotărât să transforme Iudeea într-o provincie. Schimbările au avut loc în timpul celui de al cincilea guvernator, Pontius Pilatus (Pilat din Pont), sub împăratul Tiberius. Puținele informații pe care le avem despre acest eveniment provin, mai ales, din Noul Testament. Pilat din Pont a controlat judecata lui Isus și a ordonat crucificarea lui.

După moartea lui Tiberius (în 37 e.n.) pe tronul Romei a urcat Caligula, care l-a numit rege al Iudeii pe prietenul său Irod Agrippa, nepotul lui Irod. Acesta a rămas pe tron și după instalarea împăratului Claudius. Odată cu moartea lui, în anul 44 e.n. s-a terminat o perioadă de trei ani (41-43 e.n.) de falsă independență, Iudeea revenind la statutul de provincie.

Perioada celei de a doua provincii, între anii 44-66 e.n. a fost măcinată de nenumărate revolte contra romanilor și de conflicte între evrei și celelalte multe minorități care trăiau în țară încă din epoca biblică. Erau conflicte și între diferitele grupări din sânul poporului evreu, unde apăruseră numeroase fracțiuni extremiste. Pe atunci populația evreiască din Iudeea număra între două milioane și două milioane și jumătate de evrei dintr-un total de trei-patru milioane de suflete.

Prima mare răsccoală: 66-70 e.n.

În Iudeea au avut loc două revolte contra romanilor, la o diferență de 65 de ani. Prima, cea din anii 66-70 e.n. a avut cel puțin trei cauze: guvernarea nemiloasă a romanilor, conflictele dintre locuitorii evrei și cei de alte religii și conflicte dintre diferitele fracțiuni evreiești. Romanii i-au trimis pe Vespasianus și pe fiul său Titus să înăbușe revolta.

Apogeul a fost în anul 70, când Ierusalimul a fost cucerit și templul a fost distrus. Dar revolta a durat încă vreo trei ani, până când ultima reședință, Masada (Mețada), a fost cucerită. Răscoala a fost un eșec total și consecințele au fost crunte. Sute de mii de evrei au fost uciși, mulți expulzați și alții vânduți ca robi și ca gladiatori. Orașele Iafra, Iodfat și Gamla au fost distruse, dar cea mai mare catastrofă a fost dărâmarea celui de al Doilea Templu, centrul

spiritual și religios al poporului evreu. Totuși cea mai mare parte a populației evreiești a rămas în țară. Chiar dacă Ierusalimul a fost părăsit de majoritatea locuitorilor evrei, au apărut noi centre spirituale în alte zone ale țării. Un grup de înțelepți în frunte cu Rabi Iohanan Ben Zakai a înființat un centru spiritual la Iavne. În lipsa templului, cultul iudaic s-a schimbat, viața religioasă desfășurându-se în sinagogile din comunități, fără jertfe, doar cu rugăciuni. Noul sistem, în care conducerea era în mâna înțelepților și nu a politicienilor, a continuat în toți anii lungului exil (*galut*).

Provincia Iudeea între anii 70-132 e.n.

Autonomia regiunii Iudeea a fost anulată și teritoriul a devenit o provincie romană. A fost adusă Legiunea a X-a Fretensis, care staționa la Ierusalim și statutul a fost ridicat, în fruntea ei fiind numit un senator. Capitala provinciei nu se afla la Ierusalim, ci la Cezarea. Populația suferea sub povara uriașelor taxe impuse de romani. Tot timpul au existat tensiuni, însă tulburările au devenit maxime în anul 115, când a izbucnit o revoltă a evreilor din Grecia, Egipt, insulele din Mediterană. Era în timpul împăratului Traian, care era ostil evreilor, dar mai ales creștinilor. Lucrurile s-au agravat sub domnia lui Hadrian, care a vizitat regiunea în anul 129 sau 130. El a promis reconstrucția templului, dar nu s-a ținut de cuvânt, ci a reîmpărțit teritoriul Israelului în provincii noi, i-a schimbat numele din Iudeea în Palestina (de la filistini) și în loc de templu a construit orașului păgân Aelia Capitolina. În același timp a ridicat lăcașuri de cult păgâne în Cezarea și alte orașe. Dezamăgirea evreilor era enormă. Toate acestea au dus în anul 132 la izbucnirea celei de a doua răskoale, conduse de Bar Kochba.

Revolta lui Bar Kochba (132-136 e.n.)

Această răsccoală era îndreptată împotriva stăpânirii romane, în frunte cu Hadrian. În fruntea rebeliunii se afla generalul evreu Șim'on Bar Kochba. Adevăratul său nume era Ben Kuzeva, după numele satului său de origine. Numele de Bar Kochba i-a fost dat cu două sute de ani mai târziu de către teologul creștin Eusebius.

Bar Kochba a fost susținut de majoritatea înțelepților evrei, în frunte cu Rabi Akiva. Rebeliunea a fost planificată cu multă precizie, însă orice politician sau general ar fi trebuit să-și dea seama că nu avea nicio șansă în fața uriașului Imperiu Roman. La început romanii au fost luați prin surprindere și au pierdut două legiuni. Euforia evreilor era uriașă. Bar Kochba a făcut greșeala fatală de a se declara Mesia (Mașiah). Romanii au adus forțe noi și au început ofensiva. Au recucerit fortăreața după fortăreața până la ultima redută, orașul Beitar, de lângă Ierusalim. Sute de mii de evrei au fost măcelăriți și alte sute de mii exilați. Comunitatea evreilor din Iudeea a fost lichidată și cei care au rămas s-au refugiat în nord, în Galileea.

Atunci a început exilul poporului evreu. Aceste acțiuni au fost înfăptuite printr-o serie de acte de pedepsire și umilire. Împăratul Hadrian a dat un decret de ștergere a religiei evreiești din Ereț Israel: interzicerea circumciziei, păstrării Șabatului și numirii rabinilor. Cei care nu respectau aceste reglementări erau executați. Provincia Iudeea a fost desființată. Decretele lui Hadrian au fost cele mai aspre din istoria evreilor, până la cele emise de nașiști în anii 30, înainte de soluția finală.

Astfel Bar Kochba este o personalitate foarte controversată. Majoritatea înțelepților din Talmud îl văd în mod negativ, nu numai datorită dezastrului pe care l-a provocat, ci mai ales pentru că s-a erijat în Mesia, dovedindu-se unul fals. În epoca modernă el este foarte apreciat și mișcarea sionistă l-a transformat într-un erou național. De exemplu mișcarea tineretului revizionist se numește și astăzi Beitar, la fel și echipa de fotbal care se identifică cu ei.

Epidemia elevilor lui Rabi Akiva

În această revoltă cu rezultate dezastruoase apare un episod poate mai puțin cunoscut – o epidemie ciudată care a omorât 24.000 de băieți pe parcursul unei singure luni.

Povestea apare în Talmud (tractatul Ievamot): „12.000 de perechi de elevi a avut Rabi Akiva și toți au murit deodată”. Rabi Akiva este unul din cei mai mari înțelepți, poate chiar cel mai mare, care a stabilit multe din *halachot* (reguli religioase) după care funcționează religia evreiască de la distrugerea templului și până astăzi. Acest episod s-a petrecut între Pesah și Șavuot, tocmai în perioada de numărare a Omerului și din cauza aceasta avem tradiția de a tine doliu în această perioadă. Se spune că epidemia a încetat în cea de a 33-a zi de Omer și de aceea sărbătorim Lag BaOmer și încetăm doliul.

Rabi Akiva era un mare înțelept, dar în politică se pare că nu era la fel de inspirat. El l-a susținut din răputeri pe Bar Kochba, văzând în el chiar un fel de Mesia care va salva țara și poporul. Istoricii încearcă să înțeleagă ce s-a întâmplat. Majoritatea cred că nu era posibil ca un singur om să fi avut atâtă învățăcei și că este vorba despre soldați din armata lui Bar Kochba. În talmud scrie că ar fi fost o epidemie de dizenterie. E limpede că moartea subită a unui număr atât de mare de soldați a adus la slăbirea forțelor lui Bar Kochba, de aici înfrângerea și consecințele ei îngrozitoare. Iată că e posibil că o epidemie să fi provocat – indirect – îndelungatul exil al poporului evreu, care nu s-a încheiat nici până astăzi.

[Articol apărut în Baabel, Aprilie 2020](#)